

REGIONAAL- JA
PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUM

Maaeluministri 23. detsembri 2022. a
määrus nr 79
„Perioodi 2023–2027 pärandniidu
hooldamise toetus“ (NIIT määrus)

Christofer Lodeson

Põllumajanduskeskkonnapoliitika

osakond

Christofer.lodeson@agri.ee

Ajalooline taust

- Pärändniit on poollooduslik kooslus – inimese ja looduse koosmõjul säiliv.
- Looduses tekitab avatud rohumaakooslusi põleng, liigniiskus, voolav vesi, taandunud merepiir, **rohusööjate karjad**.
- Pärändniidud on EL loodusdirektiivis jaotatud elupaiga tüüpide kaupa. Eestis leiab **13 erinevat niidu elupaika**.
- Aina vähem niite on alles:
1900ndad – 1.8 miljonit ha
1950ndad – 1.1 miljonit ha
2019 – alles ~130 000 ha. Neist ~**68%** kaitsealadel.

Eesmärk 2027. aastal hooldada 50 000 ha, NIIT toetusel 45 000 ha
Aga loodus vajaks umbes **86 000 ha**.

2020 – hooldamises ja taastamises kokku 41 000 ha

- Eestis on: rannaniidud, nõmmeniidud, kadastikud, lubjarikkad ja lubjavaesed aruniidud, loopealsed, sinihelmika-niidud, niiskuslembesed kõrgrohustus (jõeservad), lamminiidud, viljakad aruniidud, puisniidud ja puiskarjamaad ning soostunud niidud.

Tabel 2. Pärandkoosluste klassifikatsioon antud töö raames ning elupaigatüübiga seotud alade arv ja pindala üle-eestilisel töö jaoks valminud kaardikihil.

Loodusdirektiivi elupaigatüübi kood	Loodusdirektiivi elupaigatüüp	Lühinimetus	Üle-eestiline pindala lõplikul kaardikihil (ha)	Pindala kaitsealadel (ha)	Kaardistatud aladest asub kaitsealadel (%)
1630*	Läänemere kesk- ja põhjaosa rannaniidud	rannaniidud	23 093	20 968	91%
4030	Euroopa kuivad nõmmeniidud	nõmmeniidud	1107	922	83%
5130	Hariliku kadaka (<i>Juniperus communis</i>) kooslused nõmmedel või karbonaatse mullaga rohumaadel (kadastikud)	kadastikud	4799	3616	75%
6210(*)	Festuco-Brometalia-kooslustega poollooduslikud kuivad rohumaad ja põõsastikud karbonaatsel mullal (sh olulised käpaliste kasvukohad)	lubjarikkad aruniidud, sh orhideerohked niidud	6418	4397	69%
6270*	Fennoskandia madalike liigirikkad arurohumaad	lubjavaesed aruniidud	7716	3993	52%
6280*	Põhjamaised lood ja eelkambriumi karbonaatsed silekaljud	loopealsed	17 136	10 262	60%
6410	Sinihelmikaniidud (<i>Molinia caeruleae</i> -kooslused) karbonaatsel või turvastunud mullal või savisetete	sinihelmika-niidud	2537	1800	71%
6430	Niiskuslembesed serva-kõrgrohustud tasandikel ja mäestikes alpiinse võõndini	servaniidud	6536	3258	50%
6450	Põhjamaised lamminiidud	lamminiidud	27 573	18 652	68%
6510	Aas-rebasesaba <i>Alopecurus pratensis</i> ja ürt-punanupuga <i>Sanguisorba officinalis</i> madalikuniidud	viljakad aruniidud	7692	4551	59%
6530*	Fennoskandia puisniidud	puisniidud	8819	4958	56%
7230	Soostunud niidud elupaigatüübis aluselised ja nõrgalt happelised liigirikkad madalsood ^a	soostunud niidud	8783	6761	77%
9070	Fennoskandia puiskarjamaad	puiskarjamaad	5675	4116	73%
KOKKU			127 881	88 255	

Ökoloogiline taust

- Niiduelupaiku **ohustab** maakasutuse muutmine, kinnikasvamine, intensiivsed põllumajandusvõtted – väetamine + kultuurrohumaa seemnete külvamine.
- Looduses oluline elupaiga **suurus** ja **sidusus** teise samasuguse elupaigaga. Suurem ja sidusam elupaik on elujõulisem.
- On liike, kes saavad elada **ainult niidul** ja ei saa elada kinnikasvanud maastikul (nt metsas)
- Niidul võib elada kogu elu (taim), kui ka toituda, küttida, magada või poegi kasvatada (linnud, tolmeldajad, suuremad imetajad).
- **Muutused võivad avalduda ahelreaktsioonidena** e ringmõjuna, mida ei pruugi saada tagasi pöörata
- võsastub lille koduniit -> lill kaob vähese valguse tõttu -> kaob lillile toituv liblikas -> niidu taastamisel pole lähedalasuvat niitu, kust lill või liblikas tagasi tuleks

Ökoloogiline taust 2

- Igal niidu elupaigatüübil on **iseloomulikud omadused** nagu mulla happesus, niiskus, toitainete sisaldus, liigid.
- Niitu tuleb hooldada nii, et temale ja ta liikidele omaseid vajadusi silmas peetaks (kaitsekavad).
- Niidu õigesti hooldamisel **väldime toitainete lisamist** mulda.
- Õige niitmise režiim ja karjatamiskoormus väldivad kulukihi teket ja väldib taimeliikide üleliigset vohamist (võsa, pilliroog).
- Niidame sellise kiiruse ja mustriga, et põgeneda saavad linnud-loomad
- Jättes eri aastal eri kohta **niitmata laiike**, saavad terve elutsükli läbi teha taimed ja putukad, kes muidu ei jõua.
- Niidu taastamine kulukas, **hoidmine parim viis** ennetada taastamise vajadust!
- Olulisim ressurss on meie endi teadmised, hoolivus ja koostöö!

Pärändniidu hooldamise toetus (NIIT)

Toetust saab küsida EELIS infosüsteemi kantud ning kaitsealal asuvate pärändniitude kohta.

Toetus jaotub 5-aastasteks **põhitegevusteks** (hooldamisvõtte järgi) ja 1-aastasteks vabatahtlikeks **lisategevusteks**.

Toetust võttes näeb, millised hooldamisvõtted on Keskkonnaamet antud niidule kehtestanud. Hooldamise võtte lähtub antud niitu puudutavast kaitsekorrast. Erinevatel niidu elupaikadel võivad olla erinevad nõuded.

Muudatused pärandniidu hooldamise toetuses alates 2025.aastast

- Käsitsi või hobuniidukiga niitmise lisategevus (§ 16)
- Tuleb täita niitmise põhitegevuse nõudeid, sh alast tuleb jätta 5–30 protsenti niitmata. Kui pärandniitu ohustab seisundi halvenemine, peab terve ala ära niitma.
- Puisniidu taastamise järgselt hoolduse korral
- Tuleb täita niitmise põhitegevuse nõudeid, sh alast tuleb jätta 5–30 protsenti niitmata. Kui pärandniitu ohustab seisundi halvenemine, peab terve ala ära niitma.

Sotsiaalne tingimuslikkus

- Sotsiaalne tingimuslikkus seab Euroopa Liidu ÜPP pindala- ja loomapõhiste toetuste saamise tingimuseks lisaks seni kehtestatud nõuetele teatud töö- ja tööhõivetingimustega seotud nõuete ja tööandja kohustuste järgimise.
- Nõuete rikkumist hindab Tööinspektsioon ühtse metoodika järgi hindamismatriksitega.
- Kogu põllumajanduslikus tegevuses tuleb täita sotsiaalse tingimuslikkuse nõudeid kogu kohustusperioodi jooksul.
- https://www.youtube.com/watch?v=gWA_JwN057U

Toetused, mida saab võtta pärandniidule

- Kõik pärandniidud saavad sama maa kohta taotleda:
 - **PST ehk põhisissetulekutoetust ja ümberjaotavat toetust:** maaeluministri määrus nr 71 „Otsetoetuste saamise üldised nõuded, põhisissetuleku toetus, ümberjaotav toetus ja noore põllumajandustootja toetus”
 - **Piisava loomkoormuse olemasolul mahetoetust:** toetuse saamise tingimuseks on vähemalt 0,2 LÜ/ha, maaeluministri määrus nr 81 „Perioodi 2023–2027 mahepõllumajandusliku taimekasvatuse toetus ja mahepõllumajandusliku loomakasvatuse toetus“
 - **PRIA kodulehelt leiab Abiks taotlejale trükised ja info kõikide toetuste kohta**
- Samal ajal samale maale sama tegevuse eest ei saa võtta LHT ehk pärandniidu taastamise toetust.

Tingimuslikkus

- Toetuste saajad peavad täitma **oma põllumajanduslikus tegevuses ja kogu põllumajandusliku majapidamise maal kogu kohustuseperioodi jooksul** maaeluministri 21. detsembri 2022. a määruses nr 68 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded” sätestatud nõudeid.
- Tagatakse, et põllumajandustoetusi makstakse täies mahus vaid neile põllumajandustootjatele, kes täidavad erinevatest seadustest tulenevaid kohustuslikke majandamisnõudeid ning järgivad maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõudeid.

Olulist

- **Tingimuslikkuse 2025. aasta trükise leiab:**
 - <https://www.pria.ee/infokeskus/tingimuslikkus>
 - <https://agri.ee/tingimuslikkus#2025>
- **NIIT toetus:**
 - <https://www.pria.ee/toetused/parandniidu-hooldamise-toetus-2025>
 - <https://www.riigiteataja.ee/akt/127032025018?leiaKehtiv>
- **Pärändniitude tegevuskava:**
 - [https://keskkonnaamet.ee/sites/default/files/documents/2021-09/parandniitude tegevuskava 2021-2027 1.pdf](https://keskkonnaamet.ee/sites/default/files/documents/2021-09/parandniitude_tegevuskava_2021-2027_1.pdf)
- **Põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030**
 - <https://www.agri.ee/pollumajanduse-ja-kalanduse-valdkonna-arengukava-aastani-2030>

Baasnõuded (1)

Keelatud on tegevused, mis võivad poollooduslikku kooslust hävitada ja kahjustada. (Looduskaitseseadus)

Pärandniitudel on keelatud igasugune mullaharimine, mis mõjutab olemasolevat rohukamarat.

Eesmärk säilitada pärandniitudele omast taimestikku, mis on kujunenud pika aja jooksul just tänu rohukamarat erinevate abivahendite abil mehhaaniliselt mõjutamata.

- Metsloomade poolt kahjustatud rohukamara tasandamine on lubatud.
- Keelatud puittaimestiku istutamine, väetamine, taimekaitsevahendite kasutamine.

Baasnõuded (2)

2. toetuse saaja peab kontrollima loomakaitseseaduse alusel **põllumajanduslooma tervist ja heolu** nii sageli, kui seda on vaja välditavate kannatuste ärahoidmiseks.

- 2/3 pärandniitudest hooldatakse veiste, lammaste ja hobustega karjatamise teel.
- Jook + söök (ei tohi anda lisasööta) + varjualune; regulaarne kontroll

3. veeseaduse alusel **põlluraamatu pidamine**. Põlluraamatusse tuleb igal kohustuseaastal kanda andmed põllumajandusliku tegevuse kohta.

- Võib kasutada e-põlluraamatut.

Baasnõuded (3)

4. täidab maaeluministri 21. detsembri 2022. a määruse nr 68 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded, kohustuslikud majandamisnõuded ning töö- ja tööhõivetingimustega seotud nõuded ja tööandja kohustused” §-des 2 ja 8 sätestatud nõudeid

- **§2** Püsirohumaat säilitamine - Kasutamise otstarvet ei tohi muuta!
- **§8** Keskkonnatundlik püsirohumaat on Natura 2000 võrgustiku alal asuv:
 - 1) püsirohumaat, mille muld on 100 protsendi ulatuses turvasmuld;
 - 2) pärandniit;
 - 3) inventeeritud väärtuslik püsirohumaat.

Leitav: <https://www.riigiteataja.ee/akt/129122022006?leiaKehtiv>

Pärändniidu hooldamise toetus

Toetatavad tegevused: põhitegevused

- Toetust antakse pärandniidu hooldamise eest **toetusõiguslikul maal, mis on kindlaks määratud esimesel kalendriaastal esitatud taotluse alusel.**
- Pärandniidu hooldamise põhitegevust peab ellu viima **viie järjestikuse kalendriaasta jooksul.**
 - Pärandniidu hooldamise põhitegevused, mille elluviimise eest toetust antakse, on:
niitmine
karjatamine
puisniidu taastamisjärgne hooldamine

Toetuse saajad on **kõik pärandniidu hooldajad**: eraisikud, FIEd ettevõtted, MTÜd.

Toetatavad tegevused: lisategevused

- Pärandniidu hooldamise lisategevuse peab ellu viima kohustuseperioodi **ühe kalendriaasta jooksul**.
- **Lisategevused on vabatahtlikud ja neid saab võtta 5-aastase kohustuseperioodi igal aastal.**
- Pärandniidu hooldamise lisategevuse elluviimise eest antakse toetust üksnes selle maa kohta, mille kohta antakse toetust pärandniidu hooldamise põhitegevuse elluviimise eest ehk **lisategevust ei saa võtta ilma põhitegevuseta**.
- Lisategevusi saab võtta konkreetsele pärandniidule või selle osale.

Toetatavad tegevused: MAA

- Esimesel kalendriaastal esitatud taotluse alusel kindlaks määratud toetusõiguslik maa ja selle pindala **suurus võib kohustuseperioodi jooksul muutuda** üksnes NIIT määruses sätestatud ulatuses (suurenemine ja vähenemine).
- **Kohustusealune maa loetakse kindlaks määratuks tagasiulatuvalt alates kohustuseperioodi esimese kalendriaasta 1. jaanuarist.**
- Kohustusealuse maa asukoht võib muutuda pärandniidu ala piiride muutumise tõttu, kui see ei too kaasa kohustusealuse maa pindala muutumist
 - Siin on mõeldud ainult pärandniidu ala piiride korrigeerimist.

Toetusõiguslikkus: MAA

- Toetust võib taotleda **vähemalt 0,1 hektari suuruse EELISesse kantud pärandniidu kohta, mis asub kaitstaval alal** või Rebala muinsuskaitsealal.
- Toetust antakse pärandniidu kohta, mille kohta on **EELIS-esse kantud elupaiga koodid**, mis on kirjas NIIT määruses § 5 lõige 2.
- **Toetusõiguslikku pärandniitude kaardkihti ei dubleerita PRIA põldude registrisse.**
- NIIT toetusõigusliku pärandniitude kihi koostab KeA igal aastal enne taotlusperioodi algust.
- **Taotlemise perioodi alguseks on taotlejal e-PRIAs olemas teave pärandniidu tüübi, numbri, pärandniidu pindala ja piiri, hooldamise kuupäeva ning hooldamise viisi kohta.**

Toetusõiguslikkus: MAA

- Toetust antakse pärändniidu kohta, mis on valdavalt kaetud niidutaimestikuga ja on niidetav või karjatatav või mille taastamine on lõppenud ja kus on loodud tingimused niidutaimestiku kujunemiseks.
 - **Kuiva nõmme, kadastiku, lubjarikkal mullal kuiva niidu ja olulise orhideede kasvuala ning alvari elupaigatüüpidel** võib seal kasvavate puittaimede, sealhulgas kadakate, liitus olla kuni 50%.
 - **Puisniidul ja puiskarjamaal** võib seal kasvavate puittaimede, sealhulgas kadakate liitus olla kuni 70%.
 - Kui ala, mille kohta taotleja toetust taotleb, on takistusteta ülepinnaaliselt hooldatav ning seal on olemas pärändniidule omane rohttaimestik, siis antakse toetust **kuiva nõmme, kadastiku, lubjarikkal mullal kuiva niidu ja olulise orhideede kasvuala ning alvari elupaigatüüpidele** ka juhul, kui seal kasvavate puittaimede, sealhulgas kadakate, liitus on suurem kui 50% ja **puiskarjamaadele ja puisniitudele** juhul, kui seal kasvavate puittaimede, sealhulgas kadakate, liitus on suurem kui 70%

Nõuded maale: pärandniidu toetusõigusliku maa hulka arvatakse (1)

- ala, kus ühe hektari kohta kasvab rohkem kui 50 puud;
- kuni kahe meetri laiune maastiku joonelement (nt kraav);
- pinnastee;
- maa, millel asub heinaküün, loomade varjualune või kiviaed;
- rannaala see osa, kus taimestik puudub, olenemata selle osa suurusest, välja arvatud taimestiku piirist mere poole jääv liiva- ja kliburand;
- roostik, mis ei ole puitunud;
- kuni 0,50 hektari suurune puude ja põõsaste grupp, väikeveekogu, vanajõgi ja muu looduslik taimestikuta ala, **mis on selgelt eristatav** ning mis on seotud pärandniidu hea seisundi tagamisega.

Nõuded maale: pärandniidu toetusõigusliku maa hulka arvatakse (2)

- põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev **kiviaed**, mille laius on vähemalt 0,30 meetrit ja kõrgus vähemalt 0,50 meetrit.
- põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev **üksik puu, kivi, sealhulgas rahn või kiviülv, ja allikas, mis on kaitstav looduse üksikobjekt** looduskaitseaduse § 4 tähenduses.
- põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev **matusepaik, muistne põld, lohukivi, kultusekoht, tee ja sild, mis on kinnismälestis** muinsuskaitseaduse § 11 tähenduses.
- põllumajandusmaaga ümbritsetud ja põllumajandusmaaga külgnev **pärandkultuuriobjektina kaardistatud mälestuskivi, pärimustega allikas, puu, kivisild, kivitruup, munakivitee ja karjatanum.**

maaeluministri määruse nr 68 „Maa heas põllumajandus- ja keskkonnaseisundis hoidmise nõuded ning kohustuslikud majandamisnõuded“ § 6 lõigetes 8–11 nimetatud **maastikuelemendid**

Puhkeaasta

- Üks kord viie aasta jooksul võib jätta pärandniidu hooldamata ehk võtta **puhkeaasta**, kui samal ajal on tagatud, et elupaik on heas seisus
 - KeA on taotlusel ära märkinud, kui ei saa puhkeaastat võtta ehk kui elupaik ei ole heas seisus.
- Puhkeaastat saab taotleda alates kohustusperioodi teisest aastast
- Kui kohustust suurendatakse üle 20% ja algab uus 5-aastane kohustus, võib puhkeaastat võtta ka esimesel aastal.
- Puhkeaastal ei saa taotleda põhitegevust ning lisategevusi, välja arvatud väärtuste hindamise lisategevust

Pärändniidu hooldamise koolitus

- Taotleja peab osalema Keskkonnaameti korraldatud pärändniidu hooldamise koolitusel hiljemalt esimese kohustuseaasta **15. augustiks**.
- Kohustuse ülevõtmise korral tuleb koolitus läbida ülevõtmisele järgneva kohustuseaasta 15. augustiks, juhul kui koolitust ei ole eelnevalt läbitud.
- Koolituse peab läbima üks kord kohustuse perioodi jooksul. Kui kohustust suurendatakse üle 20% ja algab uus 5-aastane kohustus, koolitust uuesti läbima ei pea.
- Enne 2023. aastat läbitud koolitused enam ei kehti.

Keskkonnaamet määrab e-PRIAs pärandniitudele hooldamistingimused

- **Keskkonnaamet võib määrata e-PRIA keskkonnas NIIT määrusest erinevaid hooldamistingimusi, kui selle aluseks on kaitset korraldav dokument või haldusakt, mis tugineb uuringutele või ekspertarvamusele**
- Pärandniidu hooldamise tingimused võivad tulla lisaks kaitse-eeskirjale ja antud määrusele ka kaitsekorralduskavast, liigi kaitse ja ohjamise tegevuskavast, pärandniitude tegevuskavast või muust Keskkonnaameti haldusaktist, mis lähtub ekspertiisist või teadusuuringust.
- <https://keskkonnaamet.ee/elusloodus-looduskaitse/pesitsusrahu>
- Pärandniidu hooldajad saavad alapõhised majandamistingimused e-PRIA keskkonna kaudu.

Nõuded pärandniitudele, mida niidetakse (1)

- Kui Keskkonnaamet ei ole niitmise algusaega määranud, siis võib niita **endale sobival ajal**.
 - Niitmise ühikumäär 100 eur/ha
- Kui alal esineb keskkonnaregistrisse kantud **kaitsealuse maas pesitseva linnuliigi elupaik**, siis on alal lubatud niita **alates 15. juulist**.
 - KeA on selle taotlusel kirja pannud, hilise niitmise ühikumäär 150 eur/ha
 - Võib ka ise valida niitmise alates 15. juulist
 - Kui **taotleja kõik niidetavad alad** jäävad kaitsealuse maas pesitseva linnuliigi esinemisalale, siis võib KeA nõusolekul niita ka enne 15. juulit, kuid mitte enam kui 20% taotleja niidetavatel aladel.
 - KeA märgib 20% ala, kogu alal on hilise niitmise ühikumäär 150 eur/ha, KeA teeb otsuse pärast taotlemise perioodi lõppu

Nõuded pärandniitudele, mida niidetakse (2)

- Niidetaval pärandniidul **tuleb jätta 5–30% alast niitmata**. Kui ala ohustab seisundi halvenemine, tuleb terve ala ära niita.
 - KeA on taotlusel ära märkinud, kui tuleb kogu ala ära niita
 - Soovitav on jätta igal aastal niitmata erinevast kohast
- Niidetav p randniit peab olema **niidetud ja niide kokku kogutud 1. septembriks**
- Kokku kogutud niide peab olema alalt ära viidud niitmisele järgneva aasta **1. aprilliks**

Nõuded pärandniitudele, mida niidetakse (3)

- Niidetaval pärandniidul on **hekseldamine keelatud**, välja arvatud puisniidu taastamisjärgsel hooldamisel ja koosluse parendamise lisategevusel.
- Pärandniitu võib pärast niitmist ja niite kokku kogumist karjatada. Keskkonnaametit sellest teavitama ei pea.
- Pärandniitu, välja arvatud puisniitu, mis on suurem kui 30 ha, **peab niitma keskelt-lahku või servast-serva**. Tööde alustamisest peab teavitama Keskkonnaametit.

Nõuded pärandniitudele, mida karjatatakse (1)

- Rannaaladel tuleb alustada karjatamisega hiljemalt 31. mail. Mujal võib karjatamisega alustada **endale sobival ajal**.
 - Karjatamise ühikumäär on 185 eur/ha
- Karjatamise tulemusena peab kogu taotletaval alal olema visuaalselt tuvastatav, et loomad on alal toitunud selliselt, et rohustu vähemalt 50% ulatuses madalaks söödud ning ülejäänud alal rohustu valdavalt söödud.
- Karjatamise tulemus peab olema saavutatud **1. oktoobriks**.
- Loomade **lisasöötmine pärandniidul on keelatud**.

Põhitegevuse nõuded pärandniitudele, mida karjatatakse (2)

- **Pärandniitu võib enne karjatamist niita**, kui keskkonnaamet on selle e-PRIAs lubanud ja niitmine, **niite kokku kogumine ja ära viimine toimub enne 5. augustit**. Sel juhul peab täitma niitmise nõudeid.
 - Karjatatavast pärandniidust peab jääma vähemalt 5% niitmata.
 - Karjatavat ala võib niita ka osaliselt ning niitmata ala võib olla suurem kui 30%.
- **Pärandniitu võib pärast karjatamist üle niita või hekseldada alates 1. augustist**, kui selle rohustu on 50% ulatuses madalaks söödud ning ülejäänud pärandniidul on rohustu valdavalt söödud. Niite ja heksli võib maha jätta. Vähemalt kolm päeva enne niitmise või hekseldamisega alustamist **peab teavitama Keskkonnaametit**.

Põhitegevuse nõuded puisniidu taastamisejärgsel hooldamisel

- **Puisniidu taastamisejärgsel hooldamisel on lubatud puisniitu niita, hekseldada või karjatada.**
 - Puisniidu taastamisjärgse hooldamise ühikumäär on 300 eur/ha
- Puisniidul ei ole hekseldamine lubatud enne 1. augustit.
- Puisniit peab olema niidetud, karjatatud või hekseldatud 1. oktoobriks.
- **Puisniidu taastamisejärgsel hooldamisel niitmise ja karjatamise põhitegevuse nõuded ei kehti, välja arvatud lisa sööda andmise keeld.**
- **2025a** muudatus! 5%-30% alast peab jätma niitmata, kui kooslus heas seisukorras

Põhitegevuste ühikumäärad

- **Toetuse ühikumäär põhitegevuse elluviimise eest on ühe hektari maa kohta kalendriaastas:**
- 1) 100 eurot enne 15. juulit pärandniidu niitmise, välja arvatud puisniidu niitmise korral;
- 2) 150 eurot alates 15. juulist pärandniidu niitmise, välja arvatud puisniidu niitmise korral;
- 3) 600 eurot puisniidu niitmise korral;
- 4) 300 eurot puisniidu taastamisjärgse hooldamise korral;
- 5) 185 eurot pärandniidu karjatamise korral
- 6) 100 eurot puhkeaastal.

Lisategevus liigikaitseliselt olulistel rannaaladel (1)

- Liigikaitseliselt oluline rannaala on ala, mis vastab järgmistele nõuetele:
- 1) ala on liigikaitseliselt olulise rannaalana kantud EELIS-esse;
- 2) kui rannaalal on veepiir, siis peab rannaala olema vähemalt 75% ulatuses avatud veepiiriga;
- 3) kui rannaalal ei ole veepiiri, peab rannaala külgnema alaga, millel on 75% ulatuses avatud veepiir;
- 4) rannaalal ei tohi esineda puittaimestikku, välja arvatud koduloomade varjekohas;
- 5) rannaala peab kokku moodustama vähemalt 45-hektarilise terviku, välja arvatud laiul asuv rannaala.

Lisategevus liigikaitseliselt olulistel rannaaladel (2)

- Toetust võib küsida pärandniidu hooldaja, kes **karjatab EELISesse kantud liigikaitseliselt olulistel rannaaladel.**
- Liigikaitseliselt olulise rannaala lisategevuse elluviimise korral peab karjatamise tulemusena pärandniidu **rohustu olema 1. oktoobriks 75% ulatuses madalaks söödud** ning ülejäänud pärandniidul on rohustu valdavalt söödud.
- 1. oktoobriks peavad pärandniidu madalamad kohtad, sealhulgas lõugas ja väikeveekogu olema hooldatud.
 - liigikaitseliselt olulise rannaala lisategevuse toetus on 80 eur/ha

Lisategevus pärandniidu käsitsi või hobuniidukiga niitmisel

- Toetust võib küsida pärandniidu hooldaja, kes **niidab kogu pärandniidu vikati, trimmeri, hobuse ja hobuniiduki või motoplokiga.**
 - Motoplokiks loetakse mootoriga liikurit, mille võimsus ei ületa 15 hj.
- Heina võib kokku koguda tavalise tehnikaga.
- 2025a muudatus! 5%-30% alast peab jätma niitmata
- Tööde alustamisest peab teavitama Keskkonnaametit.
 - pärandniidu käsitsi või hobuniidukiga niitmise lisategevuse eest on toetus 200 eur/ha

Lisategevus pärandniidu hooldamine laiul või väikesaarel

- Toetust võib küsida pärandniidu hooldaja, kes **hooldab pärandniitu laiul või väikesaarel, kus puudub püsiv praamiühendus ja kuhu ei pääse teisiti kui muu veesõidukiga.**
- Lisategevuse toetust makstakse ühele taotlejale pärandniidu hooldamiseks vajalikeks tegevusteks kuni 100 hektarile.
- Lisategevus on taotlejapõhine.
 - laiul või väikesaare lisategevuse toetus on 10 eur/ha

Lisategevus väärtuste hindamiseks

- Taotleja hindab pärandniitu LIFE'i projekti „Loodusrikas Eesti“ raames välja töötatud metoodika alusel ja täidab ning esitab väärtuste hindamise ankeedi hiljemalt kohustuseaasta 1. oktoobriks.
- Ühele taotlejale antakse väärtuste hindamise lisategevuse elluviimise eest toetust kuni kolme pärandniidu kohta kalendriaastas.
- Väärtuste hindamise lisategevuse elluviimise korral antakse pärandniidu kohta, mis on väiksem kui 5 ha, toetust vähemalt 50 eurot.
- Väärtuste hindamise lisategevuse elluviimise korral antakse pärandniidu kohta, mis on suurem kui 20 ha, toetust kuni 200 eurot.
 - Lisategevuse väärtuste hindamis eest toetus on 10 eur/ha
 - <https://www.pikk.ee/sundmused/silt/parandkooslus/>

Lisategevus väärtuste hindamiseks

- Ankeedid ja juhend on kättesaadav Life IP projekti „Loodusrikas Eesti“ kodulehelt
- <https://loodusrikaseesti.ee/et/parandniidu-vaartuste-hindamine>
- Keskkonnaamet korraldab väärtuste hindamise täitmise koolitust üle Eesti.
- Õppepäev: **05.08** kell 11.00 Saaremaa lääneosas
- Ankeedid tuleb saata 1. oktoobriks aadressile: noustamine@keskkonnaamet.ee

Kuiv niit (Natura elupaigatüübid 6210, 6210*, 6270*, 6280*, 5130, 4030, 6510)

Esita ankeet hiljemalt 1. oktoobril.

Toetuse taotleja:		
Asula:	Maa-ala suurus (ha):	Ankeedi esitamise kuupäev:
Maa-ala nr:	Natura kood:	Punkte kokku:

A. Taustinfo ala kohta

A1. Kas alal on nimi?

Jooni alla.	Jah	Ei
-------------	-----	----

Lisa nimi või nimed.	Praegune nimi:	Ajalooline nimi:
----------------------	----------------	------------------

A2. Millist hooldusmeetodit Sa alal kasutad ja mis kuupäeval hooldamist alustasid?

Jooni alla ja vajadusel täpsusta.	Ei hoolda (täpsusta põhjus):	Niitmine	Karjatamine (märgi karjatüüp ja karja suurus):	Muu hooldusmeetod (täpsusta):
-----------------------------------	------------------------------	----------	--	-------------------------------

Märgi tänavuse hooldamise algusaeg:

A3. Kas rakendad alal mitmekesist majandamist?

Jooni alla.	Jah	Ei
Jooni alla kasutatavad võtted.	Segakarjatamine, puhkeasta jätmine, karjatüübi vahetus (ajaline või ruumiline), karjatamiskoormuse vaheldamine, hooldamata laikude jätmine, hoolduse algusaja varieerimine. Muud rakendatavad võtted:	

A4. Kui pikalt on ala olnud hooldatud?

Märgi aasta, millal ala hooldamist alustati:
Kui ala on vahepeal olnud hüljatud, siis täpsusta, millal ja kui kaua:
Milliseid taastamisteggevusi on ala vajanud:

A5. Kas ala hooldamine on keeruline või lihtne? Kui ei ole lihtne, vali loendist hooldamist takistavad tegurid.

Jooni alla.	Väga keeruline	Keeruline	Osaliselt keeruline	Lihtne
Jooni alla takistavad tegurid.	Puuduv või kehv ligipääs alale, keeruline suhtlus naabritega, töövahendite ja masinate nappus, tööjõu puudus, ajapuudus, ebapiisav nõustamissüsteem, toetusüsteemi jäikus, liigniskus, kiire võsa juurdekasv, ala liiga kaugel asukoht. Muud takistavad tegurid:			

A6. Milliseid maastikelemente alal ja selle läheduses leidub?

Jooni alla.	Vanad puud, toimiv kuivenduskraav (vähemalt ajuti vett täis), kuiv kraav, märgid muudest kaevetöödest, looduslik veekogu, ajuti niisked laigud, märgala laik, kiviaed, kivihunnik, suur kivi, metsese tuhnmislaigud, muu pinnasehääring, jalgrada või sõidurada, lamapuit, sipelgapesa, elektriliinid, vana talukoht, heinaküün. Muu (täpsusta):
-------------	--

A7. Milline on Sinu hinnangul ala elurikkuse seisund?

Jooni alla.	Väga halb	Kasin	Rahuldav	Hea	Väga hea	Suurepärane
Kui oled märganud ala elurikkuses muutusi, siis kirjelda neid:						

A8. Milline on Sinu hinnangul ala üldseisund (keskkonnamõju ja elurikkus)?

Hindamisankeet

Erinevatel niidutüüpidel on veidi erinevad ankeedid:

- 1 - rannaniidud
- 2 - luhad
- 3 – puisniidud ja puiskarjamaad
- 4 - kuivad niidud (6210, 6210*, 6270*, 6280*, 4030, 5130, 6510)
- 5 - märjad niidud (6410, 6430, 7230, 7210*)

Ankeet koosneb neljast osast:

- A - taustinfo
- B - ala seisundi hindamine
- C - liigilise koosseisu hindamine
- D – tagasiside

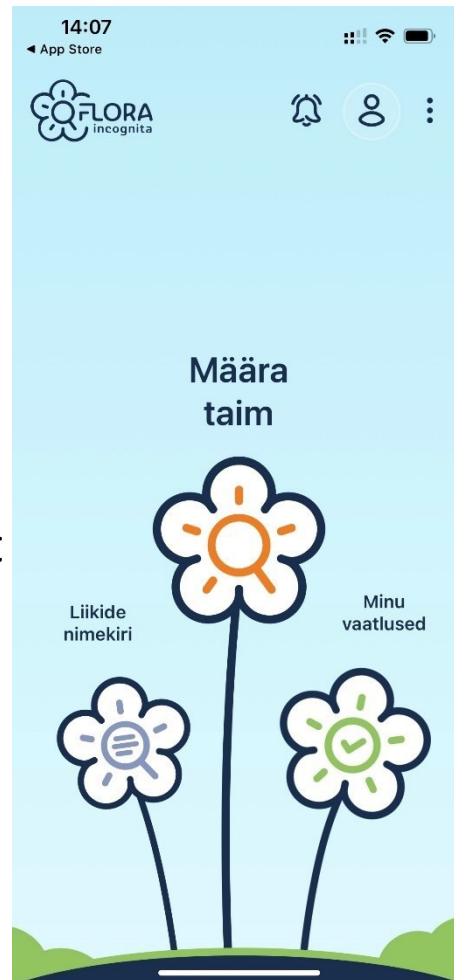
Ankeedid ja juhendid leiad siit: <https://loodusrikaseesti.ee/et/tulemus-ja-vaartuspohised-toetused>

Teatmik hindamisankeedi täitmiseks vajalike taimeliikide tundmiseks

- Kaitsealused tunnusliigid
- Positiivsed tunnusliigid
- Ekspansiivsed liigid
- Võõrliigid

Taimeäpp – **Flora Incognita**

80% liikidest ja 90% perekondadest määrab õigesti.
Eestikeelne tasuta äpp!

Harilik äiatar

Knautia arvensis

Kuivadel kasvukohtadel tavaline taim, kuulub uniohakaliste sugukonda. Lillad õied paiknevad lamedates nuttides. Lehed valdavalt sulglõhised. Samast sugukonnas pärit peetriteht on esimesele sarnane taim, kuid kasvab niisketel niitudel ning õied sinakamad ja kerajates nutitaolistes õisikutes, lehed kõik terved.

Õitsemisaeg: juuli-september

Taime kõrgus: 30-80 cm olenevalt liigist

Kasvukoht: puisniidud ja kuivad niidud (peetriteht esineb lammi-, ranna-, puisniidul ja märgadel niitudel)

Harilik äiatar (*Knautia arvensis*, vasakul) ja peetriteht (*Succisa pratensis*)

Lisategevus pärandniidu või liigi seisundi parendamiseks

- Toetust võib küsida pärandniidu hooldaja, kes valib koosluse või liigi seisundi parendamiseks ühe või mitu järgmist tegevust:
 - **sonnide ja lompide taimestikust puhastamine**
 - **puistu kujundamine**
 - **mätaste eemaldamine**
 - **ebasoovitava taimestiku tõrjumiseks vajalikud täiendavad tööd.**
- Toetust antakse pärandniidu selle osa kohta, kus pärandniidu või liigi seisundi parendamise lisategevust on Keskkonnaameti hinnangul vaja läbi viia.
 - pärandniidu või liigi seisundi parendamise lisategevuse toetus on 100 eur/ha

Lisategevuste ühikumäärad

- **Toetuse ühikumäär lisategevuste elluviimise eest on ühe hektari maa kohta kalendriaastas:**
- 1) 80 eurot liigikaitiselt olulise rannaala lisategevuse elluviimise korral;
- 2) 200 eurot pärandniidu käsitsi või hobuniidukiga niitmise lisategevuse elluviimise korral;
- 3) 10 eurot laiu või väikesaare lisategevuse elluviimise korral;
- 4) 100 eurot pärandniidu või selle loodusliku loomastiku, taimestiku ja seenestiku liigi seisundi parendamise lisategevuse elluviimise korral;
- 5) 10 eurot väärtuste hindamise lisategevuse elluviimise korral.

Kuna tuleb KeA teavitada niitmisest

1. Kui pärandniidu pindala üle 30 ha v.a. puisniit
2. Karjatamise järgne niitmine, et karjatamise tulemust paremaks teha
3. Käsitsi niitmise lisategevus

Karjatamiseelne niitmine

- Kui KeA lubanud, ei pea eraldi teavitama

Põllumajandusliku majapidamise üleandmine

- Põllumajandusliku majapidamise üleandmiseks loetakse **põllumajandusliku majapidamise tervikuna teisele isikule võõrandamist või kasutusse andmist.**
- **Sel juhul lähevad üleandjalt ülevõtjale üle kõik toetuse taotlemisega seotud õigused ja kohustused,** kui õigusaktides ei ole sätestatud teisiti.
 - Põllumajandusliku majapidamise üleandmine on kirjas maaeluministri 20. detsembri 2022. a määruse nr 67 „Põllumassiivi kaardi koostamise, põllumassiivi toetusõigusliku pindala määramise ja põllumassiivi kasutamise kohta andmete esitamise tingimused ja kord“
- Põllumajandusliku majapidamise üleandmisest tuleb PRIA-t teavitada seitsme kalendripäeva jooksul.

Kohustuse suurendamine ja vähendamine

- Toetuse saajal on õigus **kohustust suurendada sama 5-aastase kohutuse raames kuni kaks hektarit või kuni 20 %**, sel juhul tal kehtiv kohustus jätkub.
 - Kui kohustust soovitakse suurendada suuremas mahus, algab taotlejal uus 5-aastane kohustus.
- Toetuse saajal on õigus **kohustusealuse maa pindala vähendada kuni 10 % esimese kohustuseaasta kohustusealuse maa pindalast** ilma varasematel kohustuseaastatel saadud toetust tagasi maksmata.
- Kui kohustusega hõlmatud **maa läheb majapidamisest välja**, siis kohustus selle maa osas lõpetatakse ja kohustuse üle andjalt toetust tagasi ei nõuta.

Kohustuse üleandmine ja ülevõtmine

- **Toetuse saajal on õigus kohustust koos maaga teisele isikule üle anda. Kohustuse võib üle anda alates teisest kohustuseaastast.**
- Esimesel kohustuseaastal võib kohustuse üle anda väeramatu jõu või erandlike asjaolude esinemise korral või põllumajandusliku majapidamise üleandmise korral.
 - Väeramatu jõud on asjaolu, mida taotleja ei saanud mõjutada ja mõistlikkuse põhimõttest lähtuvalt ei saanud temalt oodata, et ta kohustuse võtmise ajal selle asjaoluga arvestaks, seda väldiks või takistava asjaolu või selle tagajärje ületaks
- Väeramatumust jõust ja erandlikest asjaoludest tuleb PRIAt teavitada kirjalikult 15 tööpäeva jooksul alates kuupäevast, kui seda on võimalik teha.

Vääramatu jõud ja erandlikud asjолud

- Vääramatu jõu ja erandlike asjaoludena käsitletakse järgmiseid juhtusid:
 - raske loodusõnnetus või rasked ilmastikutingimused, mis kahjustavad tõsiselt põllumajanduslikku majapidamist;
 - põllumajandusliku majapidamise loomakasvatushoonete hävimine õnnetusjuhtumi tagajärjel;
 - toetusesaaja karja osa või kogu karja haigestumine loomataudi või osa või kõiki põllukultuure mõjutav taimehaiguse puhang või taimekahjustaja;
 - kogu põllumajandusliku majapidamise või selle suure osa sundvõõrandamine, kui taotluse esitamise päeval ei olnud võimalik sundvõõrandamist ette näha;
 - toetusesaaja surm;
 - toetusesaaja pikaajaline töövõimetus.

2025 hooaja ilmastikuolud

- Pärandniitu ei tohi hooldada rööbaste tekkimise läbi
- Oluline on teavitada, kirjalikult fikseerida, olusid kirjeldada
- Kui pole võimalik hooldada, kuna liigniiske ala:
 - PRIA IVA rakendusega asukohapõhised fotod
 - Praegu; vahetult **enne tähtaja saabumist** uuesti kinnitamine, et jätkuvalt ei saanud hooldada
 - PRIA üldmeilile **kirjalik teavitus**: info@pria.ee

<https://www.pria.ee/uudised/mida-teha-kui-ilmastikutingimused-ei-voimalda-toetuse-noudeid-taita>

<https://www.pria.ee/infokeskus/iva> – kuidas rakendust kasutada

Taotluse muutmine

- Kuni 15. augustini saab taotlusel muuta taotletud alade piire ja pindalaid.
- Saab **kuni 15. augustini** taotlusele lisada alasid, mis võetakse arvesse maakasutuse näitamisenä, kuid **toetuse taotlemise märkeid aladele lisada ei saa.**
 - Taotleja saab taotlust muuta (loobuda ala osas toetuste taotlemisest, vähendada ala pindala, muuta hooldusvõtet) kuni:
 - kohapealsest kontrollist teatamiseni;
 - PRIA või KeA leitud vigadest teadasaamiseni;
 - kuni 1. novembrini.

Taotluse tagasivõtmine

- Kui taotlus on tagasi võetud, saab uue taotluse esitada ainult taotluste vastuvõtmise perioodi jooksul.
- Kui võtta tagasi esitatud taotlus 5-aastase kohustuseperioodiga toetuse osas, siis kohustus katkeb ning varasematel aastatel saadud toetus tuleb tagasi maksta.
- Taotluse võib e-PRIA kaudu tagasi võtta igal ajal kuni:
 - kohapealsest kontrollist teatamiseni;
 - PRIA või KeA leitud vigadest teadasaamiseni;
 - kuni 1. novembrini.

Taotluste kontrollimine

- Halduskontroll ehk administratiivne kontroll – kontrollib PRIA
- Kohapealne kontroll – kontrollivad PRIA, KeA ja PTA vastavalt kontrollivalimile
- Pinnaseire – teeb PRIA
- Kui enne toetuse maksmist tehakse kindlaks, et taotleja rikub tegevuse elluviimise nõudeid või ei täida muid toetuse saaja kohustusi, võib PRIA vähendada makstavat toetust või keelduda toetuse maksmisest, arvestades rikkumise raskust, ulatust, püsivust ja korduvust.
- Rikkumisi hinnatakse vastavalt **hindamismatriksitele (kättesaadavad PRIA kodulehel).**

Toetuse määramine ja maksmine

- **PRIA teeb taotluse osalise või täieliku rahuldamise või rahuldamata jätmise otsuse kohustuseaastale järgneva kalendriaasta 10. veebruariks.**
- Taotlus jäetakse tervikuna rahuldamata järgmistel juhtudel:
 - taotleja ei esita ega tee teatavaks menetluses tähtsust omavaid asjaolusid ja tõendeid või takistab kohapealse kontrolli tegemist;
 - taotleja ei vasta kohustuseaastal konkreetse toetuse toetusõiguslikkuse nõuetele. Kui toetusõiguslikkuse nõude rikkumine tuvastatakse 5-aastase kohustuse puhul kohustuseperioodi esimesest aastast hilisemal aastal, nõutakse eelnevatel aastatel makstud toetus tagasi;
 - taotleja on taotlusele märkinud tegelikust nõuetekohasest tuvastatud pindalast üle 50% suurema pindala. Sel juhul jääb taotleja ühesuguse suurusega ühikumäära grupi osas toetusest ilma;
 - taotleja rikub toetuse baas- või toetatava tegevuse nõudeid ulatuses, mis üksi või koosmõjus vähendavad toetuse summa nullini.
- **Toetus makstakse toetuse saajale hiljemalt kohustuseaastale järgneva kalendriaasta 30. juuniks.**

REGIONAAL- JA
PÕLLUMAJANDUSMINISTEERIUM

Perioodi 2023-2027 väärtusliku püsirohumaa säilitamise toetus (VPR toetus)

Christofer Lodeson

Christofer.lodeson@agri.ee

Väärtusliku püsirohumaad säilitamine

- Toetust saavad kahte tüüpi püsirohumaad: **väljaspool kaitstavaid alasid asuvad pärandniidud ja kõrge loodusväärtusega püsirohumaad**.
- **Väljaspool kaitstavaid alasid asuvad pärandniidud** peavad olema Eesti looduse infosüsteemis EELIS kirjas pärandniiduna ja ei saa pärandniidu hooldamise toetust ehk NIIT toetust.
- **Kõrge loodusväärtusega püsirohumaad** peavad olema pikemat aega uuendamata. Kultuurtaimed peavad olema hakanud asenduma looduslike rohttaimedega või tegu peab olema juba liigirikka, peamiselt looduslike liikidega niiduga.
- Kohustuse pikkus on **viis järjestikust kalendriaastat**.

Toetuse tingimused

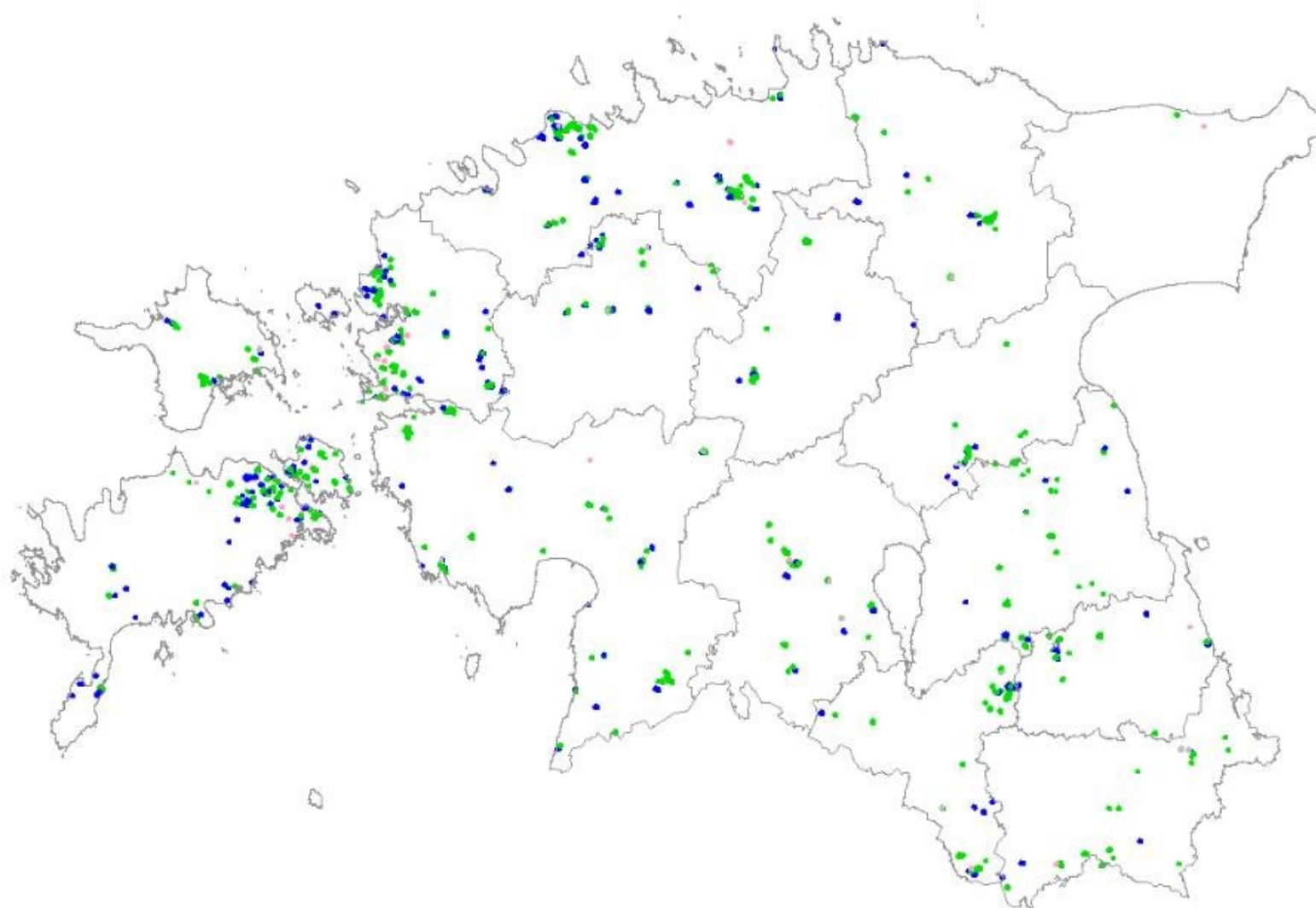
- Toetust saab küsida ainult vähemalt 90% ulatuses eksperdi poolt **inventeeritud ja kaardile kantud** kõrge loodusväärtusega püsirohumaade ja väljaspool kaitsealaid asuvate pärandniitude kohta.
- **80 eurot** hektari kohta ekspertide poolt inventeeritud väljaspool kaitstavaid alasid asuvatele pärandniitudele
- **50 eurot** hektari kohta aastas ekspertide poolt inventeeritud kõrge loodusväärtusega püsirohumaadele
- Inventeeritud kõrge loodusväärtusega püsirohumaade kohta koostatakse kaardikiht, mille taotleja saab e-PRIs toetust taotledes aluseks võtta.

Taotlemine

- Toetust võivad taotleda kõik, kelle kasutada on vähemalt **0,3 hektari** suurune väärtuslik püsirohumaad, **mis on kantud PRIA põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse.**
- Väärtuslikele püsirohumaadele saab võtta ka PST ja MAHE toetust.
- Oma pikalt uuendamata püsirohumaadest saab teada anda ja ettekannet kuulata veebilehel <https://heapold.ee/vpr/>

VPR nõuded

- Väertuslikku püsirohumaad tuleb sarnaselt PST toetuse nõuetele vähemalt üle aasta hooldada (**niita, karjatada, hekseldada**), et vältida ebasoovitava taimestiku teket.
- Hekseldamine on lubatud **alates 1. augustist**.
- **Maad tuleb hoida rohukamaras**. Rohukamaras hoidmine tähendab, et maad ei künta, kultiveerita, koorita, randaalita ega freesita ning sellel ei tehta muid rohukamarat kahjustavaid mullaharimistöid.
- **Uuendamine ja ülekarjatamine** on keelatud.
- **Väetise, reoveesette ja keemilise taimekaitsevahendi** kasutamine on keelatud

Infopäeva salvestus www.pikk.ee/sundmus/vaartuslik-pusirohumaa

Christofer Lodeson
christofer.lodeson@agri.ee

